

Asia: VN/2215/2025

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hankintatietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne vaikutusten arvioinnista?

Ostolaskudata toimisi arvokkaana ja moniulotteisena tietolähteenä vaikutusarviointien toteuttamiseen, joiden pohjalta valtakunnalliselle hankintatyölle voitaisiin löytää uusia ja parempia kehityskohteita käsiteltäväksi esim. Hankinta-Suomi ohjelmassa.

2. Huomionne ehdotetusta hankintatietovarantolaista ja sen perusteluista?

Ulosottolaitos kannattaa lakiehdotuksen tavoitteita ja pitää ostolaskudatan hyödyntämistä tärkeänä valtakunnallisen hankintatoiminnan kehittämisen kannalta. Hankintatietovaranto mahdollistaisi myös ostolaskudatan laajempaa hyödyntämistä organisaatioiden ydintehtävien hoitamiseen. Esimerkiksi Ulosottolaitoksen osalta valtakunnallinen näkyvyys julkisten hankintayksiköiden ostolaskutietoihin parantaisi Ulosottomiesten mahdollisuuksia havaita ulosmitattavia saatavia, jotka muuten saattaisivat jäädä huomiotta. Tämä olisi omiaan parantamaan Ulosottolaitoksen perintätulosta ja mahdollistaisi suoriutumisen entistä tehokkaammin laitoksen ydintehtävistä. Hankintatietovaranto mahdollistaisi myös tiedon jalostamista ja hyödyntämistä, sekä erilaisia tekoälyapplikaatioita, joiden avulla avaintietojen löytäminen olisi entistäkin nopeampaa ja kustannustehokkaampaa.

Ulosottolaitos pitää kuitenkin erittäin ongelmallisena hankintatietovarantolain 2 §:n velvoitetta koskien julkisuuslain nojalla salassa pidettävien tietojen ilmoittamista. Lainkohdan ensimmäisessä momentissa todetaan, että tietoja toimittava taho vastaa julkisuuslain 24 §:n salassapitomerkintöjen oikeellisuudesta tietoja toimittaessaan. Käytännössä ko. lainkohta asettaisi hankintayksikölle velvollisuuden tarkistaa kaikki ostolaskunsa ennen niiden toimittamista Valtiokonttorille sen osalta onko niihin kirjattu tarkoituksella tai epähuomiossa esimerkiksi yksityisen elinkeinonharjoittajan liikesalaisuuksia. Liikesalaisuuksien määritelmä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdassa edellyttää toimittajalta ns. salassapitointressiä ja/tai salassapitotahtoa. Tämä tieto ei välity ostolaskuista yksiselitteisesti ja voi usein edellyttää asian varmistamista ko. laskuttavalta elinkeinonharjoittajalta. Mikäli hankintayksikkö siirtää ostolaskudatansa Valtiokonttorille ja tämän yhteydessä ostolaskuista vuotaa ko. lainkohdan suojaamia liikesalaisuustietoja, rikkoo

hankintayksikkö tällöin julkisuuslakia ja toimittajien liikesalaisuuksien suoja. Tästä voi syntyä mittavia vahingonkorvausvaateita ja kuluriskejä hankintayksikölle.

Ulosottolaitos ehdottaa, että vastuu ostolaskuissa olevista salassa pidettävistä tiedoista viedään laskuttavalle taholle, jolloin esim. yksityisen elinkeinonharjoittajan tulee itse huolehtia siitä, että julkisille toimijoille toimitetut laskut eivät sisällä julkisuuslain 24 §:n nojalla salassa pidettäviä tietoja pl. tuoterivitietoja, jotka lainkohdan mukaan pysyvät edelleen salassa pidettävinä Valtiokonttorilla. Mikäli lainkohtaa ei nykyisestä lakiehdotuksesta muuteta, voi tämä johtaa tilanteeseen, jossa viranomaiset ovat ylivarovaisia toimittamaan tietoja Valtiokonttorille, jolloin ostolaskuja salataan tarpeettoman paljon tai hankintayksiköt joutuvat käyttämään kohtuuttoman paljon aikaa ja resursseja salassapitointressien ja -tahtojen selvittämiseen. Nämä skenaariot ovat vastoin lain tavoitteita, koska hankintatietovaranto voi jäädä suppeaksi ja epätäydelliseksi tai sen toteuttamisesta ei saada aikaan toivottua kustannustehokkuutta. Vastaavasti, jos vastuu ostolaskudatan salassa pidettävistä tiedoista jätetään hankintayksiköille, voidaan tämä toteuttaa aikaisintaan n. 4-5 vuoden kuluttua, kun nykyiset hankintasopimukset ovat päättyneet ja uusiin hankintasopimukseen voidaan ongelmitta lisätä velvoite toimittajalle siitä, etteivät hankintayksikölle toimitettavat laskut saa sisältää lainkaan julkisuuslain 24.1 §:n nojalla salassa pidettäviä tietoja tuoterivejä lukuun ottamatta.

3. Huomionne ehdotetuista muutoksista julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin sekä edellä mainittujen lakien perusteluista?

-

4. Huomionne ehdotetuista muutoksista Valtiokonttorista annettuun lakiin ja niiden perusteluista?

-

5. Muut mahdolliset huomionne hallituksen esitysluonnoksesta?

-

Lamppu Olli-Pekka
Ulosottolaitos - Valtakunnanvoudin kanslian hallintoyksikkö